

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po ti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insertate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 1. decembra 1899.

Politiški oddelek.

V mažarskih kleščah.

Zopet se je avstrijskim narodom bati, da bodo za srečo in bogastvo ogerske državne polovice morali krvaveti.

Po dolgih, večkrat pretrganih pogajanjih glede kvote, to je ključa, po katerem se razdele prispevki za skupne potrebščine monarhije med obe državni polovici, se je naposled doseglo sporazumljenje ali takšno, da človeku, ki zna računati, kar kri v žilah zastane, kadar čuje o tem prenesrečnem porazumljenju.

Nihče ne taji, da bi bilo jedino pravično, ako bi Cislitvanska za skupne potrebščine monarhije plačala ravno toliko, kakor Ogrska. Obe polovici monarhije sta popolnoma ravnopravni in zategadelj bi morali tudi obe polovici imeti jednake dolžnosti. To načelo bi v našem slučaju moralo toliko bolj veljati, ker je žalostna istina, da so se prav za prav Madjari polastili hegemonije, da imajo Madjari prvo besedo v vsem oziru, da oni ukazujejo, naša državna polovica pa mora vbogati.

Ali vzlic temu je naš državni zbor odnehal od načela, da jednake pravice nalagajo jednake dolžnosti in se postavil na stališče, da naj imata obe državni polovici pač jednake pravice, dolžnosti pa naj naša državna polovica nosi veliko več, kakor ogrska polovica.

Ko so se na tej napačni podlagi začela pogajanja mej odposlanci dunajskega in budimpeštanskega državnega zbora, se je z naše strani reklo, da naj se določi kvota na podlagi skupnega zneska ogrskih davkov, in z ozirom na število ogerskega prebivalstva ter na visokost ogerskega budgeta. Na tej podlagi se je sporazumelo, da bi morala ogrska plačevati 42 odstotkov, naša državna polovica pa 58 odstotkov.

Madjari se seveda s tem niso zadovoljili. Pogajanja so se opetovano pretrgala, opetovano se je sodilo,

da na noben način ne pride do porazumljenja, a naposled se je vender dosegla sprava. Naši zastopniki so odnehali toliko, da bi tega ne bil nihče pričakoval, odnehali so za 7·6 odstotkov in naposled dovolili, da se ogrski prispevek k skupnim potrebščinam monarhije ne določi na 42, ampak na 34·4 odstotkov.

Da bodo čitatelji jasneje videli, kako se nam hoče puščati na korist Madžarov, naj to številko še nekoliko pojasnimo. Vsak odstotek, ki se plačuje za skupne potrebščine znaša 1,100.000 gld. Ako bi se bilo določilo, da mora vsaka državna polovica plačati po 50 odstotkov, potem bi bili mi v teh desetih letih, za katero se hoče kvoto, določiti prihranili 183,400.000 gld. To svoto bi morali Madjari več plačevati, kakor jo bodo po najnovejšem porazumljenju.

A tudi, ko bi se bila ogrska kvota določila na 42 odstotkov, bi bili mi lepe goldinarje prihranili. V tem slučaju bi mi namreč na leto plačali 8,360.000 gld. manj kakor jih bomo sedaj in to bi znašalo, ker se kvota določi za deset let skupaj 83,600.000 gld.

Že te žrtve, ki jih od naše državne polovice zahtevajo, so strašne. A to niso jedine. Za to, da se ohrani ta naša nesreča, ki se imenuje dualizem, moramo še bolj krvaveti. Po zakonu o razdelitvi vžitnim bo namreč Ogrska dobila ogromne milijone, po novem zakonu o banki, bo dobivala ogerska v prihodnjih letih veliko več od čistega dobička, kakor doslej tako, da je več kakor dokazano, da bo Ogrska v prihodnje še znatno manj plačevala za skupne potrebščine kakor pa doslej. V primeri z velikimi udobnostimi, ki jih bo imela Ogrska po novi nagodbi, ni zvišanje ogerske kvote za beraške tri odstotke prav nobenega pomena.

Pa to še ni vse, kar so Madjari dosegli. Kako so našo državno polovico ociganili, se vidi iz tega, da se je opisana kvota določila do konca leta 1909, dočim je carinska dogodba dogovorjena samo do konca leta 1907. Ako preneha l. 1907. carinska skupnost, bo naš prispevek k skupnim potrebščinam še grozovito nara

se morali pri nas davki strahovito zvišati. Ogerska se se bo v tem slučaju z našim denarjem vojskovala proti nam in naša državna polovica bo imela neizmerno škodo, davkoplačevalec pa bo strašno tepen.

Kar je kvotna deputacija dogovorila, je tako nezaslišano, da temu ni primere. Poslanec Povše je glasoval proti tej kvoti in upamo, da bodo tudi v poslanski zbornici vsi slovenski poslanci kakor jeden mož glasovali proti tej kvoti, ki pomeni za nas nesrečo, za našo državno polovico pa lahko postane katastrofa.

Tega dogovora glede kvote so v prvi vrsti krivi Nemci, ki so s svojo obstrukcijo provzročili odkop Badenija in Bilinskega. Ta dva bi bila gotovo izposlovala, da bi se bil ogrski prispevek zvišal na 42 odstotkov. Nemci so vzrok temu nesrečnemu dogovoru, zato naj pa tudi Nemci zanj glasujejo, če hočejo, slovenski poslanci tega na noben način ne bodo smeli storiti.

Politični pregled.

Položaj. — Levičarji postajajo jako nestrpni. Češki klub se ni še končno izrekel za obstrukcijo, marveč le za najodločnejšo opozicijo. V tem ga bodeta podpirala kluba čeških veleposestnikov in pa Jugoslovanov. Kako se bodo vedli Poljaki in katoliško-nemška ljudska stranka, o tem se še ne ve. Sicer skaša vlada, da bi pridobila za se tudi Čeha. Minister za notranje reči se že delj časa pogaja z načelnikom češkega kluba dr. Engelnom. Brez primernih koncesij se ne udajo Čehi. Saj pa tudi tega ne morejo storiti, ker bi prišli potem pri ljudstvu ob vsako zaupanje. Govori se, da zahtevajo za sedaj preklic znane Kindingerjeve naredbe glede rabe češkega jezika kot notranji uradni uradni jezik in pa odstop ministrov grofa Claryja in dr. Kindingerja. Najbližja bodočnost bo pokazala ali se je vlada vdala Čehom ali ne. Ako ne da vlada Čehom prav nobenega zadoščenja — potem pa ni nemogoče, da ne bi prešli v najbrezobzirnejšo obstrukcijo ali pa da odložijo celo svoje mandate. V tem slučaju bi bili pa na Češkem voljeni socialni drmokratje in pa najhujši radikalci. Kako bi se oralo z njimi, misli si lahko vsak. To eventualiteto je predložil baje cesarju dr. Engel, ko ga je cesar pozval k sebi. Kriza v Avstriji je torej vsak dan akutnejša in priprevljani moramo biti na vse. Pa tudi vlada uvideva, da je treba kaj storiti, zato skuša doseči porazumljenje mej Nemci in Čehi. Stvar je sila težka, zlasti ker Nemci so sedaj o kakem porazumljenju ne, čejo ničesar slišati. Zdaj se zatrjuje, da bo predsednik gosposke zbornice knez Windischgraetz sklical novo pravno konferenco mej Čehi in mej Nemci.

— **Položaj.** Vlada je zašla v največjo stisko. Mirna in stvarna, a odločna opozicija Čehov, katere je desnica sicer večkrtat omahovaje, a vendar dosti dosledno podpirala, je proizročila, da se vlada ne more ganiti. Naloga vlade je, da izposluje od državnega zbora votiranje budgetnega provizorija in zakon o razdelitvi užitnin mej obe državni polovici. Ko se je izkazalo, da vlada tega ne doseže, da se parlamentarna večina neče ukloniti njenim zahtevam, skrila se je za krono. Cesar je poklical k sebi voditelje vseh parlamentarnih strank in jim izrekel željo, naj votirajo budgetni provizorij in zakon o razdelitvi užitnin. Večina teh parlamentarcev je to takoj obljubila samo Čehi so ostali trdni. Vadja čeških polancev dr. Engel je rekel cesarju, da Čehi na sedanjo vlado ne bodo imeli prav nikacih obzirov in tudi vodja čeških veleposestnikov ni hotel ničesar obljubiti. Čehi se zavedajo svojih narodnih dob

žnostij in za to hočejo vladi nasprotovati tudi pri budgetnem provizoriju in pri zakonu o razdelitvi užitnin. Tišati hočejo tudi obstrukcijo, ker brez te ne morejo zadržati votiranja teh predlog. Merodajni krogi se trudijo, pregovoriti Čeha, naj bi vsaj obstrukcije ne začeli. V to svrhu jim ponujajo raznih osebnih in materijelnih koncesij. Zatrjuje se, da se jim bo žrtvoval grof Clary kot vodja sedanje vlade in da so jim obljubljene tudi materijelne koncesije glede jezikovnega vprašanja. Tekom prihodnjih dni se pojasni položaj. Ta je vsekako vlekritičen ker je od njega odvisna smer vse notranje naše politike.

Važnejši predlogi v državnem zboru. — Poslanec Pospišil s tovariši je stavil predlog v svrhu olajšave vojaške službe, da bi sinove srednjega kmečkega stanu, ki so potrebni za domače delo, jemali le v rezervno službo, ker drugače trpi kmetijstvo mnogo vsled triletne službe, dalje naj bi se uvedlo dveletno službovanje, in vojakom-novakom, rezervistom in domobrancem naj bi se, kadar se jih skliče, plačali troški za potovanje od vojaškega erarja. — Poslanec Günther in tovariši so stavili predlog v svrhu povzdige kmetijstva, da bi se uvedel nadaljevalni pouk za moško mladino na deželi obligatorično ter da bi se napravile na ljuškkih na državne stroške kmetijske nadaljevalne šole. — Poslanec Doležal s tovariši je podal predlog glede na ljudsko štetje, po katerem pozivlje vlado, storiti vse potrebno, da bo mogoče poleg občevalnega jezika točno določiti narodnost vseh državljanov, tako, da izostane vsako uplivanje od strani delodajalcev, korporacij, itd, katero uplivanje bi bilo treba kaznovati strogo. — Tak predlog sigurno je povsem na svojem mestu, ali vladi je baš do tega, da konstantuje le število prebivalstva z občevalnim jezikom, za narodnost jej je le malo mar! — Proti konsumnim društvom je stavil dne 14. t. m. poslanec Bielohlawek s tovariši predlog, da se ima predložiti nemudoma načrt zakona, ki bi temeljito odpravil vse kričeče nedosatke, kar jih je naraslo vsled konsumnih in sličnih društev, češ, da konsumna društva so škodljiva trgovcem in obrtnikom in je vsled njih že nebroj družin prišlo ob kruh, zlasti ker taka društva uživajo prednost pred trgovinami na škodo tem. Ima se izvoliti odsek 36 članov zbornice, ki naj se takoj in temeljito peča s tem vprašanjem. — Za podaljšanje oprostitev davka na vinograde, prizadete po trtai uši, je predložil dr. Götz s tovariši načrt zakona, po katerem se ima oprostitev od davkov na take vinograde podaljšati za dobro 15 let, in doba za uplačilo državnih posojil v svrhu opomoči takim vinogradnikom naj se podaljša za 5 let. Poslanec Spinčič s tovariši je stavil nujni predlog v pomoč bednim občinam v Istri, zlasti Rečini, Klani in Liscu, naj se jim da kot neizogibno potrebno izdatne državno pomoč, kakor tudi naj se priskoči na pomoč oškodovanim vinogradnikom, da ohranijo trte za prihodnje. — Dalmatinski poslanec Biankini je interpeloval ministra za deželno brambo radi postopanja vojaških oblastij proti učiteljem-vojakom, katero je naravnost tako, da ga učitelj-vojak ne more prenašati.

Delegaciji. — Cesar bo vsprejel dne 1 decembra t. l. delegacije in sicer najprej ogersko in potem avstrijsko. Za predsednika avstrijske delegacije je določen grof Vetter, dež. glavar na Moravskem.

Državni zbor. — V četrtek dne 23. m. m. so razpravljali v državnem zboru o nujnosti dr. Doležalovega predloga, po katerem naj bi pri bodočem ljudskem štetju ne pazili več na občevalni jezik, temveč vpoštevala naj bi se le narodnost. Ker so dr. Doležala, ko je utemeljeval svoj predlog, levičarji ujezili, potegnil je iz žepa neko brošuro ter je čital iz nje dve uri. Levičarji so hudo godrnjali, kar je od takih ljudi skrajno brezsravno, ako pomislimo kaj so uganjali tri leta. Tudi predsednik je opozoril govornika, da je čas nehati govoriti, a dr. Doležal je takoj zavrnil ter ga vprašal,